

En
Kort et udførlig Beskrivelse
om den Øe
Gulland

De
Hvordan den er til Hans Kongl. Majestæt
vor Allernaadigste Arfve Heire
under
Admiral Juul oc Øffverst Morten Bartold
øfvergangen
Den 1. May Anno 1676.

So vad sig den Øe Gulland belanger / da er samme rig paa Øweg / Fyrs-
skewe oc nyttige Steen til at bygge med / oc ligger hen under den store Svens-
ke Province Øster Gylland. Nogle kalde dette Land Gotland / men Indbyg-
gerne self de Danske oc Svenske kalde det Gulland / hvilket kommer næsten
øfver eens med Ptolomæos som her en Stæd sætte de Folck Gurias / hvilke
andre kalde Gothos. Den er i sig self næsten 18. Mile lang / oc 5. Mile
breed / oc paa samme fun en Kibsted som hidder Visby / hvilken i gamle Dage haffver
hæret meget mæctig / men er nu en liden Stad / haffver dog et got fast Slot / som ligger nær
ved Hafnen / oc plejer den Kongl. Slotssherre sammestæds at boe. Heylofligt Thukom-
melske Kong Frederich den 11. satte en Bisshop her paa Landet / som skulle haffre Indseende
med Kirckerne / hvilke sammestæds henved 100. sindis / oc der samme Bisshops Anseelse
toeg med Tiden noget aff / fornmede oc stadsfæste Heylofligt Thukommelske Kong Christian
den 1V. samme Bisshopsdom paa my. Der de i gamle Dage beremmelige Handelsstæder
i Pommeren / Wiaeta oc Julian bleffve forstyrrede / var Visby den allerfornemmeste Kib-
sted i de Nordiske Lande / hvor Sæ Charterne efter Skibsfolkets flittige Vaamerckelse
først ere gjorte / hvilke andre der efter til Skibsfartens store Nyttie hafve forbedret oc for-
meeret. Mand haffver oc her / som i gamle Dage hos de Rhodienser / giert en See-Ræt /
om hvilken Olavus Magnus i hans 10. Døgs 16. Capitel saaledis melder: Omend stont/
siger hand / den ældgamble / forдум mæctige oc rige Stad Visby for en ringe Ting / nemlig
et Bindves Glas / som var neppelig en Hvid værd / er nu saa forringet / dog adligevel hol-
dis dens Sæ-Ræt / som den haffver udgiffven / viidt oc brede til Herculis Styter (der er/
som det nu kaldes / Stædet imellem Spanien oc Afrika) / oc det ydersie Stythiske Haff/
saa alle Sager efter den besynderlichen dommis oc affsigis. I gammel Tid rare i denne By
10. Kircker oc 4. Kloster / oc er endnu Muur om Staden uden mod Hafnen / oc sindis hist
oc her Borgertige Baaninger aff huggen Marmorsteen der i Byen. Nogle skrifver at
der ere end nu om sunder 7 Kircker oc nogle Kloster af Marmorsteen oc synderlig Kunst
at see der i Byen / oc Borgernis Huuse være saa præstige / som enten til Nürnberg eller
Cöln

Edn. Thider forbørste Pomeriske Stad Wineta undergicke/ere Indbyggerne af Gulland
renste did/ oc haffve derfra fort Marinor/ Jern/ Raaber/ Ein/ Solff/ oc 2. store Raaber-
Porte. En ret langt fra Byen ere heye Klipper / paa hvilke findes Graffskrifter med
Gothiske Bogstavfer/ som adskillige Stridencere mellede. Chytraus siger i hans anden
Bog om Sachsen paa den 272. Side/ at denne By ligger fra den yderste Øster-Gyllands
Sse side 14. den Churlandske 20. fra Dantzig 30. fra Bornholm 50. ve fra Roskilde 80.
Mile. Idens Vaaben fører den et Lam/ som bærer et Raars med en Hane paa/ efter Ver-
tit Beretning/ med denne Omkrift: Agnus Dei, q vi tollis peccata mundi, miserere no-
bis & da æternam pacem nostris temporibus. Aar 1288. i April stede et stort Oprørt imel-
lem Borgerne oc Indvaanerne paa Landet/ hvilke endeligen kom t:l Slag med hver andre
oc finge Borgerne Øverhaand/ men Kong Magnus i Sverig forligte dennem igien/ oc
bleff Byen for samme Sags skyld besættet med Muur oc Graffve. Om Aaret næst efter skal
mand der under Landet haffve fængt en meget stor Fisk/ aff hvilken mand skal haffve ud-
staaret et Barn/ som Vertius siger. Aar 1361. haffver Kong Magnus i Sverig/ som
saac sig aff Gullenderne oc besynderligen Borgerne i Visby at foragtis / handlet med
Kong Waldemar i Danmark at hand skulde offverfalde oc forderfve dette Land/hvilkes
hand oc esterkom/ i det hand først offuerfalde Øland/ seglede der efter til Gulland/ holt 3.
gange Slag med Indbyggerne paa en Dag/ oc beholt altd Seyr. Der hand nu kom for
Visbyluecte Borgerne op for hanrem/ oc lafvede sig til at tage imod kannem/ men Kong
Waldemar vilde ikke ind ad Porten/ men loed et stykke aff Muuren needbryde/ hvor hand
drog ind med hans ganske Hær ligesom i en Slact Orden/ oc fik sammededs en stor
Formue/ estersom Staden samme Eid holtis for een aff de fornemmste Handelsstæder i
ganske Europa/ men der Kong Waldemar renste hiem igien forgick et aff hans Stibe/
hvorpaa de beste Elenodier fandtis/ under Carls-Hen. Siden den Eid haffve Kongerne
i Danmark ladet sig skrifve de Gothers Konge/ da de tilforn kaldte sig alleene de Danske
oc Wenders/ som Zeiller beretter. Vertius beretter at i denne Gullands Indtagelse oc
Visbys Beleiring 1800. Borger ere omkomne/hvilke ligge begravne uden den Syndre
Port for Visby oc staar deris Graffskrift i en Marmorsteen med Latinste Bogstavfer
saaledis: Ante portas Wisby in manibus Danorum ceciderunt hic sepulti. Kong
Waldemar stadsfæste Visby dends Frihed oc Rettighed til at slaa Penge / hvor med de
Ydste oc Hanfæster dog en vare vel tilfreds endoc ey de Svenske selff/ hvorför de for-
bandt dennem med hver andre imod Danmark. Dog haffver Kong Albrecht i Sverig
s:d Hertug af Meckelburg oc Sverigis Rikes Raad stadsfæst Kong Waldemar denne
Ø Gulland/ hvormod aff de Danske det Hertugdom Meckelburg er loskændt. Kong
Albrechts Son Hertua Erich/ som dode paa Slotter Lands-Crone paa denne Ø Gulland
ligger begravven til Visby i hellige Jomfru Marie Capel. Nogen Eid her efter haffve
Sse-Refverne/ som kælde sig Fetaliebrødre bemægtiget sig Øen oc Staden/ men den
Ydste Orden i Prydsen haffver fordrevven dennem der fra/ oc beholt Øen for sig / hvor-
for Kong Erick/ Danmarks/ Sverigis oc Norgis Konge/haffver fært en Hær paa Gulland
oc belage Byen men forgiess. Endeligen lagde Kæyser Vincelaus sig der imellem oc
forligte Kong Erick oc den Ydste Ordens Master saaledis/ at Kongen skulle haffve
Landet oc Staden igien oc betale 9000. Engelske Nobler for den Omfostning/ som var
giort

giort paa Krigen imod Fetalie Brødrene/oc kom Gulland saa til Danmark igien 1408.
Der samme Kong Erick siden forlod Danmark oc Pfalz-Græfve Christopher blefft
hans sted udvalt til Danmarks Sveriges oc Norgis Konge/ haffver hin endda i mange
Aar opholt sig paa Gulland oc offser lefftet forneffne Kong Christopher / som dode Aar
1448. Der de Sven te nu efter denne Kongis Død udvalte sig Carl Knudsentil Konge/ da
haffve de i dette samme Aar 1448 belagt Visby oc indtaget den/ men forbemæltde Kong
Erick oplod de Danske Slotter/ oc begaff sig i sit Fæderne land Pommeren/ hvor hand
dode Aar 1449. der de Danske haffde faaet Slotter ind/erobrede de Byen om Aaret der
efter 1449/sloge mange Svenske ihiel/oc affbrændte en stor hob Huuse/ som Johannes
Wiersius i hans Danse Histories første Bog beretter. Hans Neckman i hans Ebene
Chronicles anden Bogs 70 Blad taler her om saaledis Aar 1449. vandt Kong Christi-
stern den Stad Visby oc Gulland oc drest Kongen af Sverig der aff. Anno 1524 er
endelig denne Stad/ der den i forige Tider haffde hafft adskillige Herrer/ kommen paa
ny i de Danske Hænder/ uanset de Svenske vare der med ilde tilfreds/ som Chytraus i
hans Saxiske Histories elleste Bog beretter. Fræmdeelis siger forneffne Neckman
i bemæltde Bogs 13 Side/ at Soffren Nordby/efter Kong Christians den II. bortrey-
se haffver hafft Gulland oc Befæstningen paa samme Land inde/hvoraf hand giorde stor
skade i Ssen/ hvorför de aff Lübeck med deris Forvandter indtoge Landet oc Byen oc bei-
lagde Slotter/ men den ny Konge i Danmark Kong Friederich den I. handlede med
Raadet til Lübeck at de skulde beholde Landet oc Slotter inde i 4. Aar/oc Soffren Nordby
skulde være undviget. Men Nicolaus Helvaderus skrifver i hans Sylv. Chronol. Cir-
culi Baltici part. 2. paa det 65 Blad/ at Soffren Nordby endnu holdte med Kong Chris-
tian den II. Aar 1524. oc forsvarede Gulland imod de Svenske men maatte til Lands Cro-
ne annamme Conditioner aff Johann Randzau/ som var Kong Friederichs den I. Øff-
verste oc oplade Kongen Slotter oc Landet/oc er det fra den Eid bleffven under Danmark
indtil Aar 1645/da det i Freds slutningen bleff overladt til Sverig/oc siden under Sverig
indtil den den 1. May bleff igien erobret til Danmark/ hvor med saaledis tilgict:

Som Majestætens Floede under Admiral Juuel den 28. Aprilis An-
frede under Gulland ved Carls-Øe/ lod Hejbemalte Admiral Sol-
daterne paa Humeren/ Hafmanden/ oc den brogede Falk oc det
nyligen erobrede Skib Charitas samt alle andre sinne Farerø/ Baade
Slupper ic. sætte til Land/ hvilke oc uden nogen synnerlig/ Modstand
Landede ved Klintehaffn oc kom Indvaanerne aff Landet/ ja deris egne
Ryttere med Heste oc Vogn til vores Folk oc hialp dennem fræm/ saa de
samme Aften begyndte at Marchere/ men esstersom Winden lagde sig/
funde Floden ey kommelængere indtil om Søndag Aften/da Høybemælt-
te Admiral Ainfrede for Visby oc beordrede Gyldenlöven/ Delmen-
horst oc Humeren at ligge ind til Castellet oc bestiude det/ hvilket oc skeede/
dog meest af Peder Morsing/ Schout ben nacht/paa bemæltde Skib Gy-
ldenlöve/ som laae Castellet nærmist/ hvilket oc bekom tre Augler/ næm-
melig

meltig 2. i Handgangen oc den tredie i Gallionen / men ellers ingen skade.
Offverst Morten Bartels loed imidlertid Admiral Juuel forstaet / at
Fienderne paa Castellet begioerede efter fodring at Dagtinge / hvorfor
Vice-Admiralen Christian Bielcke oc Schout bey nacht blefve sticke i
Land / hvilke tuilige med Øfverst Morten sulde handle med den Svenske
Guberneur oc Commandanten/ da disse gafve 7 Accords Puncter fra sig :

I. At dematte hafoe Ejd til em anden Dagen Klokket 11 at beraade sig / samt fornoden Ejd til deris
Astog. II. At alle hoye oc laeve ingen undtagen paa ærlig troe de loye efter Soldater maaneer med
landerunder / Kugler / Munder / flivende / Janer / Øverocunder / Gewehr / samt hrisde haftes fort med sig
der ind / Sac / oc Pack / oc den nylig indkomme Proviant maatte ud oc afdrage. III. Tage de
Kongl. Svenske Metal Stykker oc der til hørendis Ammunition med sig. IV. Friheden oc sikkerhed med
samme / samt deris egen Ejebom uden nogen skade under vor Convoy at drage af Landet / dog dersom en
eller anden Privat Person eller Borgelig Betienter vilde blifve paa Landet / sulde der staet hannem frie
fore og adligeligt ingen skade lide paa hans Gods. V. Ingen forbude med hans Ejebom hand haftes
paa Landet at raade som hannem lyster. VI. Den ringe Proviant oc hoad Dronning Christina der
ineere Land hafoe / for hende at behare / samme sikret oc ubehindret bortføre / naar leylighed land falde/
imidlertid være sikre og friso med sei Quarteerer forsunits. VII. Al Gield / som mellem en eller anden
sindis / tilgigt liquideris oc betalis.

Bisborg den 1. Maji, 1676.

Gabriel Oxenstiern. Michael Schulz.

Paa disse Puncter blef effterfølgende Accord bevilget oc sluttet som folger :

I. Skal om ingen betenkelse Tales / men strax samme Aften mellem 8. oc 9. Land-Portene med Kongl.
Danske Folk besættis / den nemm dog Ejd gisves til anden Dagen Klokket 10. at laeve deris Toy til som de
skulle tage med sig / og da strax uden nogen forhaling uddrage oc Stæden med Kongl. Danske Besættning for-
sunits / oc skal dennem tilladis deris Toy ubehindret at affse. II. Maas Guberneuren oc Comandan-
ten de alle Militair Personer med Sac / oc Pack / flivende Janer / Kugler i munden / brændende Lunter efter
Krigs Maaneer afdrage / saavel som Land Haubt / Maanden deris Betientere / oc skulle Militair Personer-
ne faae saa meget Proviant / som de paa deris Rejs hafte forneden / oc staet de uddragende frist for at tage
deris egen Proviant med dennem indell af paa en bestaet Stæd / nemligent enten til Calmar eller anden
stæds paa den Svenske Soesde / som Binden vil foye sig til / worder satte i Land. III. Af Stykker og Am-
munition maa intet bortføres. IV. Denne Punct tilladis saa rilt Convoy de behørige Passer i edkom-
mer / men hvad Privat Personer og Borgelige Betienter vedkommer / ville vi haftes os saame for beholden.
V. Hoad urørlig Gods angaaer / skal samme være udladt / men hvad Loffare belanger / maa en hver giore
der med / som hannem bestaanis. VI. Den Punct anlangende Dronning Christina skal være aldeeligt
easterit. VII. Disse Prætentioner skulle være opbevredt / oc for end de drage der fra ikke fornødiglygldis-
giorede paa begge sider / saa vidt Borgere og Knebmand angaaer. At disse offvenkressne Puncter paa
Ærlig Troe og Loffre holdis skulle haftve vi dennem med tegne Hænde befrejet. Bisborg paa Gulland
den 1. Maj 1676.

C. Bielcke Vice Admiral Herr Admiral Juels Fuldmæctig.

Marten Bartold Øffverst. Bilenberg Major. Peter Morfing Schout by nacht.

Denne Accord blef tilborligen effterkommet oc lagde Admiral Juul 200. Mand under Major Bl-
lenberg til Besættning paa Bisborg / oc forstrek alle Indbyggere saa vel Geistlige som Verdslige til Bis-
borg at de for fornæmste Commandant Bilenberg og Thomas Walgenstein som der til Committeeerde stul-
le i all Underdanighed giore Majestaten af Danmark deris Trofabs Ed / oc ellers i Landet lade god
Anstalt giore / oc som mand samme Ejd haftfaaet en Dansk ger Skude / som med 20. Læster Blug / oc en
Nor høb Ried vilde gaaet ad Sverig / oc blef aff en Dansk taagen under Skeeren ved Sverig / oc til Bisborg ov-
før / loed Høymeldte Admiral Juul samme losse oc paa Castellet i Magazinen indlegge / hvilket kom
samme Ejd ret vel til paa. Det findes mange Stykker paa Castellet oc ea stor høb Ammuni-
tion / hvorpaa mand Fortegnelsen med det forste formoder.

Eryet i København hos Jørgen Geede / Kongl. Majest. Dogter.